

HEINER GOEBBELS

Aleksandar Mihalyi

Ove godine obilježavamo jednu od značajnih novo glazbenih obljetnica, koja prema potpisniku ovih redova zahtjeva obvezno upoznavanje s jednim od najsnažnijih suvremenih kreativnih osobnosti glazbe, glazbenog teatra, pa i umjetnosti uopće. Kada odbacimo uske nacionalne marketinge i neutemeljeno brendiranje nekih imena, malo umjetnika ostaje po strani s nedvosmislenim priznanjem iskazanom njihovom radu od vodećih i nespornih protagonista umjetnosti uopće, te još manje onih čije je djelovanje toliko bogato i teško za definirati. Riječ je o Heineru Goebbelsu (r. 17. kolovoza 1952., Neustadt/Weinstrasse). Upoznat ćemo ga ponajprije kao skladatelja koji, temeljem i površnog uvida u njegovu biografiju, gotovo lakoćom obavlja sizifovsku zadaću integriranja kazališnih iskustava te onih u filmu, radiju, medijima općenito i baletu sa skladateljskim radom. Iako je zadnje navedeno opće mjesto pretencioznih suvremenih skladateljskih biografija, ipak je Goebbels po mnogima na zasebnom mjestu, kao onaj koji posve zaslužuje već objavljeni niz panegirika vodećih pera svjetske kritike.

Goebbels je nakon studija glazbe i sociologije počeo skladati i glazbovati kao sudionik onog dijela *art-rock* scene koji je anticipirao današnje novo glazbene interese. Vrlo brzo je počeo paralelno raditi na filmu, baletu te u teatru. Ističe da je od formativnih godina bio prije zainteresiran za suvremenu umjetnost nego samo za glazbu. Njegov rad s Alfredom Harthom (1976.-1988.), te uz Chrisa Cutlera u neformalnoj grupi Cassiber (1982.-1992.), danas je čak inspirativniji sudionicima izvan *art-rock* scene, te čini dio široke njemačke glazbene sastavnice čije su žanrovske granice bile teško ili, češće, nemoguće odredljive. Danas se ta *art-rock* glazba vrlo često svrstava pod *improvised* i eksperimentalnu glazbu. Ipak, iz današnje se perspektive može ustvrditi da ga je u najvećoj mjeri formirao rad u teatru uz vodeće redatelje za koje je skladao, te posebno rad s Heinerom Müllerom na njegovim dramskim tekstovima. Bitna odrednica mu je bio i uzor tijekom 1970-ih Hans Eisler (i Brecht) sa svojim pokušajem uključivanja žive glazbe u politiku, te je u Frankfurtu počeo kao skladatelj "slučajne" glazbe sedamdesetih godina, kao dio takozvanog lijevog radikalnog orkestra limenih puhača, Sogenanntes Linksradikales Blasorchester. Glazba je skladana za izvođenje s *bandom* tijekom demonstracija i političkih događanja kako bi se promicala suradnja s većim brojem ljudi. Poseban interes u Njemačkoj je na sebe skrenuo spomenutom glazbom za radio drame na Müllerove tekstove, budući da je dodavanjem i fizičke dimenzije tekstu (zvučanje i glasnoća glasova) i glazbi omogućio intenzivniji odnos s publikom. Tako postignuta sugestibilnost uz korištenje specijalnosti pažljivijem će slušatelju (i promatraču) Goebbelsa pokazati ne kao poznavatelja jednostavnih psiholoških klišeja, već kao

vrsnog poznavatelja semiotike teatra i glazbe. Već i samim slušanjem bi se moglo ustvrditi da je radeći u teatru došao do iscrpljivanja psihološki mogućeg i maestralnim korištenjem specijalizacije u jednom od zadnjih scenskih djela, pod naslovom "Stifters Dinge", koje je režirao bez protagonista na sceni. Koliko je njegova glazba intrigantna a idiom sugestibilan, govori i postavljanje na opernu scenu njegove skladbe "Surrogate Cities". Također, Goebbels je stvorio nekoliko djela predstavljena u širem kontekstu suvremene umjetnosti. Sudjelovao je u Documente X u Kasselu, stvorio zvučne instalacije za Centre Pompidou u Parizu (2000.) i, kao svojevrsnu izvedbenu instalaciju, svoj prvi kazališni komad bez izvođača ili glazbenika, spomenuti "Stifters Dinge" (2007). Uz to, od 1988. godine sklada kontinuirano komornu glazbu za vodeće suvremene ansamble. Puno predaje i piše, a pred kraj 1980-ih počeo je i režirati. Poznavateljima suvremene filozofije i muzikologije bit će indikativna, za njegovu široku edukaciju i djela, lista knjiga koju polaznici njegovih predavanja moraju prethodno dobro upoznati; evo samo poznatih nam prezimena autora: Cox, Nyman, Deleuze, Nietzsche, Schopenhauer, Adorno i Miller (Paul D.) - od svakoga po jedna. Lista glazbenika s kojima je surađivao i surađuje brojčano je imponantna, te intrigira heterogenošću njihove tzv. žanrovske pripadnosti. Podatak, s jedne strane, puno govori o agilnosti, fleksibilnosti i nepredvidljivosti europske novo glazbene scene, a s druge o integrativnim (a ne eklektičkim) sposobnostima samog Goebbelsa. Također, često ističe svoje centralno europske korijene i "povezanost s glazbenom poviješću njemačkog otpora". Naglašava povezanost s *improvised* scenom (ne američkim *jazzom*) i europskim *sound* umjetnicima.

Radi lakšeg razumijevanja njegovih djela i spomenutih "integrativnih" sposobnosti navedimo i par bitnih značajki njegovog djela. Njegovu integrativnost ne treba shvatiti u duhu Wagnerovog *Gesamtkunstwerkea* u kome se kombiniraju različite vrste umjetnosti. On sam ističe: *"Kod Wagnera se sve miješa i zajedno ide ka istom svršetku. Ono što vidite je isto što i čujete. U mom radu, rasvjeta, riječi, glazba i zvuk su forme za sebe. On što tražim je polifonija elementa gdje sve zadržava svoj integritet, kao 'glas' u nekom djelu polifone glazbe. Moja uloga je sastaviti zajedno te glasove u nečemu novom."* "Glasovi" su navedena četiri elementa: rasvjeta, riječ, glazba i zvuk. Goebbels tako u svojim djelima, na prvi pogled ili na površno slušanje, niže gotovo nespojivo, inicirajući konstantni angažman publike i slušateljstva u gonetanju osnovne ideje(a). Djelo je tako otvoreno za raznovrsno čitanje. Govoreni ili pjevani tekstovi nisu ni cinični niti banalni, već podastiru raznolike citate iz djela poznatih pisaca. Svatko od njih živi unutar svog osobnog svijeta unatoč tome što oko njih, primjerice u jednom djelu, bijesni Drugi svjetski rat. Ta je osebjuna paralelna prisutnost u kontekstu temeljne ideje, gdje se različite sudbine, svjetonazori i prioriteta na taj način međusobno relativiziraju. Goebbels smatra da ne treba prenositi poruke, već izmijeniti iskustva i inspirirati slušatelja (publiku). Zato kod njega nema djela u kojima se (lažno) homogeniziraju različitosti, a nema ni popularnih postmodernih ili multi-kulti sinteza. Zanimljivo je da Goebbels rijetko i dozirano koristi melodiju, budući da smatra da ona razgrađuje tekst sugeriranjem određene atmosfere.

Na kraju, u ovako skraćenom prikazu, treba znati da je Goebbels jedan od rijetkih skladatelja (i redatelja) koji uspješno koristi i sve prisutne novo glazbene prakse, a kod njega je u fokusu umjetnička individualnost

protagonista (a ne anonimnost) na sceni (svejedno da li je to glumac, pjevač, instrumentalist ili glazba, rasvjeta, slika, zvuk) a ne redatelj ili skladatelj. Bitna distinkcija, budući da je riječ o suštinskim razlikama u kvalitativnom smislu koje "mediokritetska internacionala" kontinuirano i vješto zlorabi. "Štosne" ideje, banalno kolažiranje, koje je iznjedrila postmoderna, te eksperimenti koji su sami sebi svrhom uz "oslobađanja" zvuka nemaju ni dodirnih točaka s Goebbelsovim umjetnički kreativnim i ponajprije su subverzivni u ovom kontekstu. Radi toga bih preporučio čitateljima da pogledaju neki od DVD-ova (ponajprije zadnji na listi izabranih CD-a i DVD-a) kako bi dobili jasnu sliku ne samo o kreativnoj snazi i fascinantnoj imaginaciji Goebbelsa već i ozbiljnom su-kreativnom radu kompletnog ansambla.

U vezi kritika njegovih brojnih djela i posebno fascinantnog iskoraka sa "Stifters Dinge" citirajmo tek dio dviju od njih: *"Diljem svijeta kritičari učestalo koriste riječ magično kada opisuju kumulativni efekt 'Stifters Dinge', instalacije koja je prezentirana na lokacijama od Londona do New Yorka i Melbournea u više od 250 predstava do sad, a magija jasno opstaje i prelaskom na audio izdanje."*, *"Postoji li nešto takvo kao tro-dimenzionalna glazba? Može li je biti? Ako da, 'Stifters Dinge' pripada toj utopijskoj kategoriji."* Ovakva mišljenja, uz brojne druge osvrte koji izrijekom govore o "raskidanju pravila", "krajnje hipnotička i nezaboravna" ili "izuzetno glazbeno iskustvo" ukazuju na značaj, a nama ostaje posvetiti se izučavanju tog iznimnog opusa.

Na kraju tek konstatacija: nemoguće je i gotovo pretenciozno s tek ovoliko riječi smatrati da je Goebels predstavljen, no to će najbolje učiniti njegova diskografija.

Diskografie:

- Stifters Dinge, 2012; ECM New Series CD 2216
The Italian Concerto, 2009; ReR IDA CD 024
Landschaft mit entfernten Verwandten, 2007; ECM New Series CD 1811
Eislermaterial, 2002; ECM New Series CD 1779
Surrogate Cities, Junge Deutsche Philharmonie, 2000; ECM New Series CD 1688
Sogenanntes, Linksradikales Blasorchester, 1999; Trikont CD US-0258
Black on White, 1997; BMG Classics CD
Goebbels Heart, 1995; WAVE Tokyo CD
Ou bien le débarquement désastreux, 1995; ECM New Series CD 1552
Schliemanns Radio 12 Protokolle, 1995; Hoerverlag Audiobooks CD
Hörstücke, 1994; ECM CD 1452-54 (3CD)
SHADOW/Landscape with Argonauts, 1993; ECM CD 1480
La Jalousie, Red Run, Herakles 2, Befreiung, 1992; ECM New Series CD 1483
Live à Victoriaville, 1989; Les Disques VICTO CD
Der Mann im Fahrstuhl, 1988; ECM CD 1369
Hommage/Vier Fäuste für Hanns Eisler, 1976; ReR CD
Schwarz auf Weiss, 2007; WERGO Special Edition DVD Set

